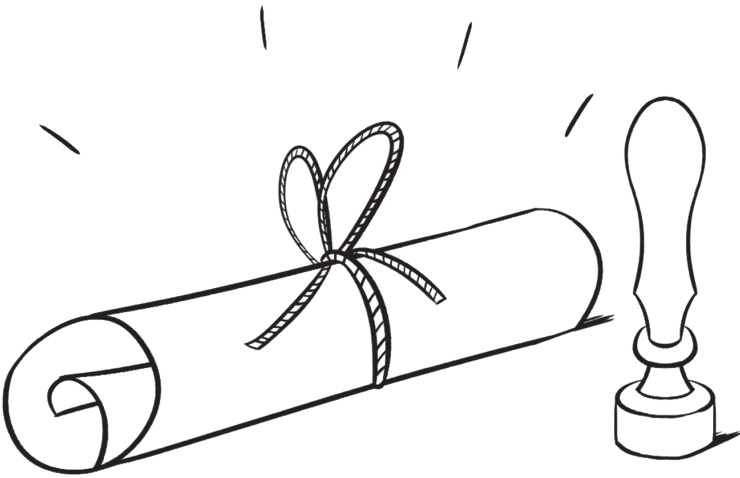

HOOFDSTUK 4

Als je een testament wilt opstellen

Zodra je wat bezittingen hebt, kan het de moeite lonen om na te denken over wat daarmee zal gebeuren wanneer jij er niet meer bent en je alles op zijn beloop hebt gelaten. Want een testament is hét instrument om je wensen vast te leggen als je om welke reden ook iets anders zou willen dan volgens de wettelijke regels.

Een testament is een must om van de wettelijke erfopvolging af te wijken

Je kunt met een testament in bepaalde mate iets veranderen aan de wettelijke erfopvolging. Je kunt bijvoorbeeld zaken nalaten aan personen die geen wettige erfgenamen zijn: je partner als jullie niet getrouwd zijn en ook geen verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd, je kleinkinderen als hun ouders nog leven, je pluskinderen omdat je een nieuw samengesteld gezin vormt, je petekind, een dierbare vriend ...

Maar je kunt ook een van je wettige erfgenamen een groter erfdeel nalaten dan normaal. Of beslissen hoe je bezittingen precies onder je erfgenamen moeten worden verdeeld, omdat je geen ruzie wilt later bij de verdeling van je nalatenschap.

Er zijn wel grenzen: een testament betreft alleen je bezittingen, niet wat er met je lichaam moet gebeuren. Ook hou je maar beter rekening met de wettelijke reserve van bepaalde van je erfgenamen, anders kunnen zij een deel opeisen van wat je aan anderen te veel hebt toegekend.

Wie kan een testament opstellen?

Iedereen die ten minste 18 jaar oud is, kan een testament opstellen. Zelfs iemand van ten minste 16 jaar kan dat, maar dan wel alleen met betrekking tot de helft van zijn bezittingen.

Moet je daarvoor naar de notaris?

Nee, dat is niet verplicht. Maar je mag wel altijd een notaris inschakelen, alleen zal dat je geld kosten.

Er bestaan onlineplatformen zoals Legacio waar je aan de hand van een tool en eventueel de bijstand van een medewerker online een testament kunt maken. Maar ook daar zul je in de regel voor moeten betalen. En met de tips in dit hoofdstuk kun je het zelf volledig gratis doen, dus wat is de meerwaarde?

Een testament is natuurlijk maatwerk, maar zolang je geen ingewikkelde juridische constructie voor ogen hebt, kun je dat perfect zelf. Zolang je maar duidelijk bent. Er mag niet de minste twijfel bestaan over enerzijds jouw identiteit en die van je “legatarissen” (de personen die in een testament worden bevoordeeld) en anderzijds je wensen. Gewoon schrijven “Ik laat al mijn bezittingen na aan mijn beste vriendin” is een maat voor niets aangezien die vriendin niet te identificeren valt. Op blz. 61 vind je enkele suggesties voor formuleringen.

Je hoeft geen notaris in te schakelen om een testament op te stellen

Zijn bepaalde zaken uitgesloten?

Je mag in je testament in principe alles beslissen wat je wilt over je bezittingen. Maar als je kinderen hebt of een partner met wie je bent getrouwd, kunnen zij na je overlijden eventueel stokken in de wielen steken mocht blijken dat zij door je testament minder erven dan waar ze wettelijk gezien recht op hebben. Zij zijn “reservataire erfgenamen” (zie blz. 29).

Als je geen dergelijke erfgenamen hebt, kun je volledig vrij beschikken over wat je aan wie nalaat. Qua mogelijke legatarissen zijn er slechts enkele logische uitzonderingen. Zo mag je arts, je notaris, de priester die je heeft bijgestaan tijdens je laatste ziekte en het personeel van het verzorgingstehuis (of een andere collectieve woonstructuur) waar je verblijft, geen begunstigde zijn in je testament.

Vergeet niet dat sommige erfgenamen recht hebben op hun wettelijke reserve

Welke soorten van testament bestaan er?

De wetgever erkent drie soorten: een notarieel (of authentiek) testament, een eigenhandig testament en een internationaal testament.

Het notarieel testament

Het testament wordt door een notaris opgesteld, waardoor je bepaalde garan-

ties hebt. Jij dicteert je laatste wilsbeschikkingen aan de notaris in het bijzijn van twee getuigen of een tweede notaris.

De voordelen

- **De notaris toetst je wilsbeschikkingen af aan de wettelijke voorschriften** en schrijft ze in de gepaste juridische vorm neer.
- **De geldigheid van het testament kan niet worden aangevochten.**
- **De notaris bewaart het document.** Er is dus geen enkel risico voor verlies of kwaadwillige vernietiging.
- **De notaris geeft het bestaan van het testament aan** bij het Centraal Register voor Testamenten.
- **De notaris voert het testament uit na je overlijden.** Zodra hij op de hoogte is gesteld, roept hij de erfgenamen op naar zijn kantoor, leest het testament voor en waakt erover dat de nalatenschap volgens jouw wensen wordt verdeeld.
- Er zijn geen formaliteiten nodig om het testament te laten uitvoeren.

Maar een notarieel testament heeft alleen zin als je zeker bent dat je het later niet meer zult willen herroepen. Want in dat geval hebben de kosten en de moeite tot niets gediend. Daarom is een notarieel testament doorgaans niet de beste keuze zolang je nog vrij jong bent en je gezins- en beroepssituatie nog niet stabiel is.

De nadelen

- **Een notarieel testament is niet gratis.** Reken op zowat € 250 tot € 400. Dat bedrag stijgt naarmate de tekst ingewikkelder is, het aantal keren dat moet worden bijeengekomen en dat de notaris zich moet verplaatsen, enz.
- **Je bent niet 100 % zeker dat het testament geheim blijft,** de inhoud kan via de getuigen uitlekken.

Het eigenhandig testament

In dat geval schrijf je het testament volledig zelf, én met de hand. Dat is eenvoudiger, vergt minder formaliteiten en je kunt het op elk moment wijzigen.

De voordelen

- **Het is een zeer soepele formule:** je kunt het testament heel makkelijk herroepen, wijzigen of ongedaan maken.
- **Qua geheimhouding** biedt deze formule – in theorie althans – **de beste waarborgen.** Het volstaat bijvoorbeeld dat je het document in een gesloten omslag stopt en dat aan niemand vertelt.
- **Bij het opstellen moet je slechts een minimum aan formaliteiten naleven.** Maar zo'n testament zal na je overlijden alleen kunnen worden uitgevoerd als het aan een notaris wordt aangeboden. Als het document verzegeld is, is het aan de notaris om het zegel te verbreken. Hij maakt dan een proces-verbaal op van de opening en de staat waarin het testament zich bevindt, en bewaart zowel het testament als dat proces-verbaal.

De nadelen

- **Je riskeert je wilsbeschikkingen onduidelijk, ongelukkig of onnauwkeurig te formuleren**, zeker als je ingewikkelde bepalingen voor ogen hebt, zoals een legaat aan iemand die in ruil daarvoor iets moet doen ten gunste van iemand anders.
- **Je moet de wettelijke bepalingen kennen**, want je mag er niet van afwijken, bijvoorbeeld door bepaalde erfgenamen hun wettelijke reserve te ontnemen.
- **Het testament kan worden betwist**. De benadeelde erfgenamen kunnen inroepen dat ze vermoeden dat je je onder druk hebt laten zetten om het testament op te stellen of dat je het hebt geschreven hoewel je daar geestelijk niet meer toe in staat was. Of ze zeggen dat ze je handschrift niet herkennen en dat een onderzoek van het handschrift moet plaatsvinden.
- **Het document kan verloren gaan, worden vernietigd of eenvoudigweg nooit worden gevonden**. De persoon die na jouw overlijden in het bezit komt van je eigenhandig testament, mag het bestaan ervan weliswaar niet verzwijgen, anders kan een strafrechtelijke of een burgerrechtelijke straf volgen, maar in de praktijk is het niet uit te sluiten dat een erfgenaam het document vernietigt wanneer hij vaststelt dat hij werd onterfd.

Waar je aan moet voldoen

Je eigenhandig testament moet aan bepaalde voorwaarden voldoen om rechtsgeldig te zijn.

1. **Je moet gezond van geest zijn**. Je moet bekwaam zijn om je wilsbeschikkingen rechtsgeldig en vrij te formuleren. Het volstaat niet om op het document te schrijven dat je bij je volle verstand bent op het ogenblik dat je het testament opstelt, dat kan achteraf worden betwist, aan de hand van een medisch attest of een getuigenis.
2. **Je moet de tekst volledig met de hand hebben geschreven**. Een testament dat op de computer werd ingetikt of door iemand anders werd neergepend, heeft juridisch geen enkele waarde, ook al heb jij zelf je handtekening gezet. Een eigenhandig testament is daardoor per definitie uitgesloten als je niet (meer) in staat bent om zelf te schrijven, bijvoorbeeld omdat je verlamd bent. Een mondeling testament kan evenmin. Je kunt je erfgenamen wel mondeling laten weten wat je wilt, maar niets zegt dat zij zich daar later aan zullen houden.
3. **Je moet het testament dateren (dag, maand, jaar) en ondertekenen**. Je mag de datum in letters of in cijfers schrijven, bij het begin of aan het einde van het testament, maar liefst aan het einde. De datum is erg belangrijk, zo kan men bepalen of je op dat moment al dan niet bekwaam was om een testament op te stellen en eventueel welk het laatste testament is. De plaats waar je het testament hebt opgesteld, is niet nodig. Gewoon je naam vermelden in de tekst ("Ik ondergetekende, Jan Peeters ...") volstaat niet, je moet een duidelijke handtekening plaatsen, op het einde van het document. De gebruikelijke manier van tekenen volstaat.

- 4. Je moet duidelijk, nauwkeurig en ondubbelzinnig opschrijven welke jouw eigen identiteit en die van de legatarissen is alsook welke je wensen zijn.** Vermijd het overschrijven en schrappen van woorden want dat maakt de tekst moeilijk leesbaar of onduidelijk, en misschien kan daardoor de precieze datum niet worden gelezen. Dat maakt het testament ongeldig. Wanneer je verschillende bladzijden nodig hebt, nummer elk blad dan en niet ze samen. Het is niet nodig om elk blad te dateren en te tekenen.
- 5. Een gezamenlijk testament is verboden.** Twee of meer personen, al is het een koppel, kunnen dus geen testament opstellen in één en hetzelfde document. Ze mogen zelfs hetzelfde blad papier niet gebruiken. Elk moet zijn eigen document opstellen.

Waar bewaar je een eigenhandig testament?

Je kunt het aan een vertrouwenspersoon geven

Je wilt misschien niet dat nog tijdens je leven uitlekt wat in je testament staat. Het zorgvuldig verstoppen is echter niet zo'n goed idee, iemand moet op de hoogte zijn van het bestaan ervan én van de plaats waar het zich bevindt. Want alleen het origineel telt. En het is natuurlijk ook uiterst belangrijk dat het document tijdig wordt gevonden.

Je kunt je testament in bewaring geven aan een persoon of meerdere personen die je 100 % vertrouwt. Wanneer je méér dan één vertrouwenspersoon hebt uitverkoren, moet je voor elk van hen een identiek handgeschreven document opstellen, een kopie is niet geldig.

Je kunt het in je banksafe bewaren

Die banksafe zal na je overlijden sowieso worden opengemaakt.

Je kunt gebruikmaken van Izimi (zie blz. 65)

Izimi is de naam van de digitale kluis die Fednot, de Federatie van het Belgisch Notariaat, ter beschikking stelt op haar onlineplatform. Je kunt daar een kopie van je testament opslaan. Die kluis zal na je overlijden worden geopend en de inhoud zal aan je erfgenamen worden bezorgd. Maar ook in dat geval blijft het belangrijk dat je aanduidt waar het origi-

neel zich bevindt, want met die kopie kan men niets aanvangen.

Je kunt het laten registreren

Je kunt je testament laten inschrijven in het Centraal Register voor Testamenten (CRT), een databank die wordt bijgehouden bij de Federatie van het Belgisch Notariaat (Bergstraat 30-34, 1000 Brussel; crt@fednot.be; tel. 02 505 08 11). Je moet het daarvoor in bewaring geven bij een notaris, die is verplicht om het meteen bij het CRT te laten registreren. De inschrijving kost € 25 en soms rekent de notaris zelf een beperkt bedrag aan kosten aan. Wanneer je overlijdt, volstaat het voor je erfgenamen om een gewone brief te sturen naar het CRT om te vragen of jij een testament hebt opgesteld, en zo ja bij welke notaris je het in bewaring hebt gegeven. Ze moeten alleen een uittreksel uit de overlijdensakte toevoegen.

Je kunt een testamentuitvoerder aanstellen

Je kent dan aan iemand de taak toe m erover te waken dat je wilsbeschikking correct wordt uitgevoerd. Dat kan een advocaat of een notaris zijn, maar even goed een familielid of gewoon iemand die je vertrouwt. In de praktijk is daar vaak een vergoeding aan gekoppeld, die je volledig zelf bepaalt als het niet om een professional gaat.

Een internationaal testament

Die vorm is vooral aanbevolen wanneer een of ander element (jijzelf, je legatarissen, iets uit je nalatenschap) het nationale kader overstijgt. Het voordeel is immers dat zo'n testament door het nationaal recht wordt aanvaard van alle staten die het internationaal testament erkennen.

Dit zijn de belangrijkste kenmerken van een internationaal testament:

- **het mag in om het even welke taal zijn geschreven;**
- **het moet schriftelijk worden opgesteld**, maar het mag door een andere persoon dan jijzelf zijn geschreven;
- **het hoeft niet per se met de hand te zijn geschreven**, er mag een ander middel worden gebruikt, zoals een computer;
- **een notaris en twee getuigen** (de laatstgenoemden mogen buitenlanders zijn) zijn **onontbeerlijk om het testament rechtsgeldig te maken**.

Goed om te weten: deze vorm van testament is het duurst.

Hoe moet je een testament opstellen?

Je kunt allerlei zaken over je bezittingen regelen in een testament. Je kunt beslissen hoe je wilt dat alles wordt verdeeld, maar je kunt ook bepaalde lasten opleggen aan je erfgenamen of legatarissen, bijvoorbeeld om een monument op je graf te plaatsen, om je te herdenken ...

Tips voor een correcte formulering

- Schrijf duidelijk dat het om je testament gaat en vermeld hoeveel exemplaren je ervan hebt opgesteld.

Dit is mijn testament, opgesteld in drie exemplaren.

- Als je eerder een testament hebt opgesteld en nu een nieuw schrijft, voeg er dan voor alle zekerheid een zin aan toe waaruit duidelijk blijkt dat een vroeger testament in zijn geheel niet meer geldig is.

Het huidige testament herroept en annuleert alle vroegere bepalingen.

- Identificeer jezelf heel nauwkeurig: naam, voornaam, datum en plaats van geboorte, adres. Gebruik als getrouwde vrouw of weduwe je meisjesnaam, maar je mag de naam van je partner toevoegen.

Ik, ondergetekende Brigitte Janssens, weduwe van Christophe Mertens, geboren op 30 januari 1960 in Etterbeek, wonende in de Testamentstraat 1 in 1000 Brussel.

- Identificeer zo goed mogelijk de personen aan wie je iets wilt nalaten. Dat betekent uiteraard naam, voornaam en adres. Voeg het liefst ook de datum en plaats van geboorte toe, maar als je niet zeker bent van die gege-

vens, vermeld je ze beter niet. Ook de vermelding van de familieband of het feit dat het om een goede vriend(in) gaat, kan zeer nuttig zijn. Beschrijf ook exact wat je hen nalaat, zodat er geen discussie kan ontstaan bij de opening van het testament.

Laat aan mijn neef Joris Janssens, zoon van mijn broer Michel Janssens, wonende in Begunstigdenlaan 25 in 2000 Antwerpen, het appartement na waarvan ik eigenaar ben en dat zich bevindt op de vijfde verdieping van Residentie Zeezicht, Zeedijk 111 in 8400 Oostende.

- Als je één van je kinderen wilt bevoordelen, kan het aangeraden zijn om niet méér te geven dan het «beschikbare deel» van je nalatenschap.

Laat aan mijn zoon, Benjamin Martin, geboren op 26 januari 2004 in Jette, wonende in Testamentstraat 1 in 1000 Brussel, een som na van € 20 000 per volledig jaar dat hem nog rest tot hij de leeftijd van 25 jaar bereikt. Dat bedrag moet worden afgenomen van het beschikbare gedeelte van mijn nalatenschap.

Laat de rest van mijn nalatenschap in gelijke delen na aan mijn twee zonen Louis Martin, geboren op 1 augustus 1992 in Jette en wonende in Broederschapsstraat 2 in 1000 Brussel en aan Benjamin Martin, geboren op 26 januari 2004 in Jette en wonende in Testamentstraat 1 in 1000 Brussel.

- Een testament kan alleen worden uitgevoerd als de persoon die je als legataris hebt vermeld, nog in leven is op het ogenblik dat je nalatenschap openvalt. Daarom kan het soms interessant zijn om een alternatief in te bouwen en een bepaling toe te voegen voor het geval de begunstigde nog vóór jou overlijdt en je niet meer in staat bent om een nieuw testament op te stellen. Het is fout te denken dat de kinderen van de betrokkene automatisch in de plaats van hun ouder van jou zullen erven.

Laat aan mijn neef Joris Janssens, geboren op 1 juli 1980 in Mechelen, wonende in Begunstigdenlaan 25 in 2000 Antwerpen, het appartement na waarvan ik eigenaar ben en dat zich bevindt op de vijfde verdieping van Residentie Zeezicht, Zeedijk 111 in 8400 Oostende. Als mijn neef Joris Janssens vóór mij overlijdt, laat ik het appartement in gelijke delen na aan zijn kinderen.

- Neem meteen een alternatief op voor het geval dat wat je in je testament dacht aan iemand te geven, door omstandigheden bij je overlijden niet meer tot je bezittingen behoort maar je niet meer in staat bent geweest om een nieuw testament op te stellen.

Laat aan mijn neef Joris Janssens, geboren op 1 juli 1980 in Mechelen, wonende in Begunstigdenlaan 25 in 2000 Antwerpen, het appartement na waarvan ik eigenaar ben en dat zich bevindt op de vijfde verdieping van Residentie Zeezicht, Zeedijk 111 in 8400 Oostende. Mocht ik geen eigenaar meer zijn van dat appartement, dan laat ik aan die neef de som na van € 250 000.

- Als je een testamentuitvoerder aanstelt die geen professioneel is, is het aangewezen om ook iets te vermelden over hoe hij voor zijn werk zal worden vergoed. Tot 5 % van de nalatenschap wordt dat niet beschouwd als een legaat.

Stel mijn vriend Jan Vanpiepersel, Bergstraat 30 in 1000 Brussel, als testamentuitvoerder aan. Hij heeft als vergoeding daarvoor recht op 5 % van het nettobedrag van mijn nalatenschap.

- Vergeet de datum en je handtekening niet.

Eigenhandig bij mijn volle verstand geschreven en ondertekend in Brussel op 21 december 2022

B Janssens

Wat als je testament wilt wijzigen?

Het is niet ondenkbaar dat de situatie sterk evolueert tussen het opstellen van je testament en het moment waarop je nalatenschap opent. Je testament dreigt dan zijn nut te verliezen. Gelukkig kun je een aantal wijzigingen voorzien. Meer nog, je kunt je testament te allen tijde herroepen, ongeacht of het een notarieel of een eigenhandig testament is.

Het is cruciaal dat je wijzigingen duidelijk aanbrengt, er mag niet de minste twijfel of dubbelzinnigheid rijzen over je werkelijke bedoelingen.

Iets doorhalen in het originele document kan eventueel voor een kleine wijziging mits je het nieuwe element in de marge duidelijk aangeeft.

Voor een belangrijke wijziging is een nieuw testament meer aangewezen, met voor alle zekerheid deze vermelding:

“Het huidige testament herroept en annuleert alle vroegere bepalingen.”

Als je dat niet doet, blijven vroegere testaments geldig voor zover de bepalingen niet in strijd zijn met die in de meest recente versie.

De wet bepaalt ook dat je je testament kunt herroepen door een verklaring daarover voor een notaris af te leggen.

Voorbeeld

Je hebt in 2012 een testament opgesteld waarbij je al je bezittingen nalaat aan je nicht Mieke. In 2017 heb je een nieuw testament gemaakt waarin alleen staat dat je je buitenverblijf toekent aan je neef Daniël. Na je overlijden zal Daniël die woning krijgen en Mieke al

de rest.

Maar als je in 2012 een eerste testament had opgesteld waarin stond dat je je buitenverblijf naliet aan Daniël en in 2017 een tweede dat al je bezittingen toekende aan Mieke, dan zou zij alles krijgen, buitenverblijf inbegrepen.

Wanneer er bij de herroeping geen nieuw testament wordt opgesteld, gelden opnieuw de regels van de wettelijke erfopvolging voor de nalatenschap.

Goed om te weten

De herroeping kan ook stilzwijgend gebeuren: wanneer je het goed dat je aan iemand had nagelaten, hebt verkocht of omdat je eigenhandig testament werd vernietigd.

Bij de wijziging van een testament is het belangrijk om het document van een nieuwe datum én handtekening te voorzien. Tenzij de wijziging alleen bedoeld is om een bepaling uit het testament te verduidelijken, bijvoorbeeld omdat je het adres van een legataris toevoegt.

Wat kun je doen om het leven voor je nabestaanden gemakkelijker te maken?

Ideaal, als je alles volledig wilt voorbereiden vóór je overlijden, zou zijn om een “Vertrouwelijk dossier dat geopend moet worden op het moment van mijn overlijden” op te stellen, dat je achterlaat in je kluis of deponeert bij je notaris. De formulering klinkt een beetje dramatisch, maar dit dossier kan het je nabestaanden gemakkelijker maken na je overlijden en kan hen in staat stellen om je zaken af te handelen zoals jij dat wilde.

In dit dossier raden wij u aan om ten minste het volgende te noteren:

- De namen, adressen en telefoonnummers van de personen die op de hoogte moeten worden gebracht van je overlijden (ouders, vrienden, familieleden, werkgever, verzekeringsmaatschappijen, verhuurders of huurders, pensioenfondsen, ziekenfonds enz.). Die informatie zal voor hen van onschatbare waarde zijn (zie blz. 89).
- Vertrouwenspersonen tot wie ze zich kunnen wenden in geval van moeilijkheden.

- Plaatsen waar je belangrijke documenten (huwelijkscontract, schenking, verzekeringspapieren, persoonlijke papieren enz.) hebt bewaard en de sleutels om er toegang toe te krijgen.
- Een lijst van je bezittingen, waardepapieren, bankrekeningen, kostbaarheden, verstrekte leningen, evenals je schulden, obligaties en leningen.
- Het bestaan van een document met betrekking tot je laatste wensen (testament) of speciale wensen met betrekking tot begravenis, uitvaart enz.
- Je persoonlijke gegevens (inloggegevens, wachtwoorden enz.) zodat je erfgenamen toegang hebben tot je “digitale nalatenschap”, d.w.z. je e-mail inboxen, maar ook je inhoud op sociale media (Facebook, Instagram enz.) en alle films, muziek en boeken die je digitaal hebt gekocht op platforms zoals iTunes of Amazon (zie blz. 95).

Izimi, de juiste oplossing

Izimi is een clouddienst die door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat gratis ter beschikking wordt gesteld voor alle Belgen van ten minste 18 jaar oud. Het is een soort van digitale kluis om allerlei waardevolle documenten op te slaan en te bewaren, maar ook een beveiligd kanaal om documenten te delen.

Dat kan nuttig zijn, niet alleen voor jezelf tijdens je leven, maar ook na je overlijden. Je kunt er je nabestaanden een hoop stress mee besparen.

Omdat Izimi geen commercieel platform is, kost het je niets. Bovendien worden je documenten veilig bewaard. Een Izimi-account aanmaken is eenvoudig en vereist weinig formaliteiten.

Als je wilt weten hoe je met Izimi werkt, waarvoor je het kunt gebruiken en wat het nut ervan is als je overlijdt, zie ons dossier op www.testaankoop.be/izimi of scan deze QR-code